

Marin Ruiu

Criminalistică

Elemente de tactică criminalistică

Universul Juridic

București

-2017-

Cuprins

CAPITOLUL I. CERCETAREA LA FAȚA LOCULUI.....	15
1. Noțiuni, caractere, sarcini	15
1.1. Noțiuni	15
1.2. Caracterele cercetării la fața locului	20
1.3. Sarcinile cercetării la fața locului	24
2. Atribuțiile organelor judiciare ajunse primele la fața locului	25
3. Activități pregătitoare necesare în vederea efectuării cercetării la fața locului.....	28
4. Fazele cercetării la fața locului.....	31
4.1. Faza statică a cercetării la fața locului	32
4.2. Faza dinamică a cercetării la fața locului.....	34
5. Fixarea rezultatelor cercetării la fața locului	37
5.1. Procesul-verbal de cercetare la fața locului	37
5.2. Schița.....	40
5.3. Înregistrările audio-video	41
 CAPITOLUL II. REGULI TACTICE FOLOSITE ÎN CAZUL ASCULTĂRII PĂRȚII VĂTĂMATE, PĂRȚII CIVILE ȘI A CELOR RESPONSABILE CIVILMENTE.....	 45
1. Considerații generale	45
1.1. Noțiunea și importanța ascultării părților în procesul penal.....	45
1.2. Reglementarea procesual-penală a ascultării părților	46
1.3. Valoarea probantă a declarațiilor părților	50
2. Unele considerente de natură psihologică referitoare la procesul de formare a declarațiilor părților vătămate	51
2.1. Persoana vătămată	51
2.2. Procesul de formare a declarațiilor părților	52
2.2.1. Recepția informațiilor	52
2.2.2. Stocarea faptelor percepute	58
2.2.3. Reproducerea sau reactivarea celor percepute.....	59
2.3. Caracteristicile psihologice ale anchetatorului.....	61
3. Pregătirea în vederea ascultării părților	61
3.1. Studiarea documentelor din dosarul cauzei	61
3.2. Cunoașterea personalității și trăsăturile psihice ale părților ce urmează a fi ascultate	63
3.3. Întocmirea planului sau chestionarului de ascultare.....	66
3.4. Alte activități pregătitoare	69
4. Desfășurarea ascultării.....	70
4.1. Etapele ascultării părții vătămate, a părții civile și a părții responsabile civilmente.....	70

Respect pen

4.1.1. Verificarea identității părții vătămate a părții civile și a părții responsabile civilmente	70
4.1.2. Relatarea liberă sau spontană.....	71
4.1.3. Relatarea dirijată sau ascultarea prin adresarea de întrebări.....	73
5. Consemnarea, verificarea și aprecierea declarațiilor părților ascultate	78
5.1. Consemnarea declarațiilor	78
5.2. Verificarea și aprecierea declarațiilor	80

CAPITOLUL III. TACTICA ASCULTĂRII MARTORILOR. ASPECTE

INTRODUCTIVE.....	84
1. Declarațiile martorilor – mijloc de probă în cadrul anchetei judiciare	85
1.1. Noțiunea și importanța declarațiilor martorilor	85
1.1.1. Noțiunea declarației martorilor	85
1.1.2. Importanța declarațiilor martorilor	87
1.2. Calitatea de martor	88
1.2.1. Condițiile ce trebuie întrunite pentru dobândirea calității de martor.....	89
1.2.2. Martorii minori și persoanele cu antecedente penale.....	89
1.2.3. Persoane care nu pot fi ascultate ca martor și persoane care nu sunt obligate să depună ca martor în procesul penal.....	91
1.2.4. Drepturile și obligațiile martorilor	93
1.3. Procedura de ascultare a martorilor.....	95
1.3.1. Întrebările prealabile	95
1.3.2. Depunerea jurământului de către martor.....	95
1.3.3. Procedura propriu-zisă de ascultare a martorului	96
1.4. Valoarea probatorie a declarațiilor martorilor	98
2. Cadrul legislativ național.....	101
2.1. Legea nr. 682/2002 privind protecția martorilor	101
2.1.1. Protecția martorului în Codul penal și Codul de procedură penală	104
2.1.2. Prevederi actuale ale Codului de procedură penală privind martorii.....	104
2.1.3. Dispozițiile Codului de procedură penală privind protecția martorului	106
2.2. Cadrul legislativ internațional.....	110
2.2.1. Instituția protecției martorilor în cadrul Uniunii Europene	110
3. Programul de protecție a martorilor	112
3.1. Necesitatea unui program de protecție	112
3.2. Situația martorilor minori	112
3.3. Admisibilitatea în programul de protecție	113
3.3.1. Condițiile de fond.....	114
3.3.2. Condiții de formă.....	116
4. Protecția martorilor în lumina legislațiilor unor state comunitare.....	116

4.1. Sistemul de protecție din Germania	117
4.2. Sistemul de protecție din Franța.....	118
4.3. Sistemul de protecție din Italia	119
CAPITOLUL IV. ASPECTE GENERALE PRIVIND ASCULTAREA SUSPECTULUI SAU INculpATULUI	127
1. Considerații introductive.....	127
1.1. Terminologie – noțiunile de: ascultare, audiere, anchetă, interogatoriu.....	127
1.2. Noțiunea și importanța ascultării suspectului sau inculpatului	129
1.3. Noțiunea de tactică a ascultării suspectului sau inculpatului	131
1.4. Declarațiile suspectului sau inculpatului	133
1.4.1. Noțiunea și importanța declarațiilor suspectului sau inculpatului	133
1.4.2. Clasificarea declarațiilor suspectului sau inculpatului.....	135
1.4.3. Importanța și rolul declarațiilor suspectului sau inculpatului în raport cu celelalte mijloace de probă	135
1.4.4. Valoarea probatorie a declarațiilor suspectului/inculpatului	137
1.4.5. Drepturile, obligațiile și garanțiile procesuale ale suspectului sau inculpatului	139
2. Ancheta judiciară din perspectivă psihologică	141
2.1. Caracterizare generală a anchetei judiciare.....	141
2.2. Coordonatele activității de anchetă judiciară.....	142
2.3. Caracteristicile interogatoriului judiciar ca relație interpersonală de tip special	144
2.4. Contactul interpersonal în biroul de anchetă judiciară	147
2.5. Comportamentul nonverbal și detectarea minciunii	151
2.6. Reguli tactice specifice raporturilor interpersonale de opozabilitate și confruntare	157
2.7. Atitudinea suspectului/inculpatului în raport cu învinuirea ce i se aduce	159
2.8. Modele de conduită și tipuri de anchetatori	165
3. Reguli și procedee tactice folosite în ascultarea suspectului sau inculpatului.....	168
3.1. Pregătirea ascultării.....	168
3.2. Studiarea materialelor existente în cauză (studierea dosarului cauzei).....	169
3.3. Cunoașterea suspectului/inculpatului	170
3.4. Întocmirea planului de ascultare	175
3.5. Crearea unui cadru adecvat desfășurării interogatoriului judiciar	176
4. Ascultarea propriu-zisă.....	178
4.1. Verificarea identității suspectului/inculpatului.....	179
4.2. Tactica de ascultare în faza relatării libere.....	181

4.3. Tactica de ascultare în faza adresării întrebărilor	183
4.4. Procedee tactice folosite în ascultarea suspectului/inculpatului	186
4.4.1. Ascultarea repetată	187
4.4.2. Ascultarea încrucișată.....	187
4.4.3. Ascultarea sistematică	188
4.4.4. Tactica întâlnirilor surpriză	188
4.4.5. Folosirea întrebărilor de detaliu	188
4.4.6. Folosirea probelor de vinovăție	189
4.4.7. Tactica „complexului de vinovăție”	190
4.4.8. Ascultarea unui suspect/inculpat despre activitatea celorlalți participanți la săvârșirea infracțiunii.....	191
4.4.9. Ascultarea cu privire la justificarea timpului critic	191
4.4.10. Interogatoriul psihanalitic	192
4.5. Consemnarea declarațiilor suspectului/inculpatului.....	193
4.5.1. Consemnarea primelor declarații.....	193
4.5.2. Consemnarea declarațiilor ulterioare	194
4.5.3. Mijloace tehnice de fixare a declarațiilor suspectului/inculpatului.....	195
4.5.4. Verificarea declarațiilor suspectului/inculpatului	196
5. Aspecte privind modalitățile tehnico-tactice de depistare a comportamentului simulat.....	196
6. Particularități privind ascultarea suspectului sau inculpatului în cazul diferitelor genuri de infracțiuni	203
6.1. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul unor infracțiuni contra vieții, integrității corporale și sănătății.....	203
6.1.1. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunii de omor	203
6.1.2. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului sau a fost provocată moartea acestuia	204
6.1.3. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunilor de ucidere din culpă și vătămare corporală din culpă săvârșite ca urmare a accidentelor de trafic rutier	205
6.2. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul unor infracțiuni contra patrimoniului.....	206
6.2.1. Ascultarea suspectului în cazul infracțiunilor de furt și tâlhărie ...	206
6.2.2. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunii de înșelăciune.....	207
6.2.3. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunii de delapidare.....	208
6.2.4. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunii de distrugere.....	208

6.3. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul unor infracțiuni privitoare la regimul stabilit pentru unele activități reglementate de lege	209
6.3.1. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunilor săvârșite cu arme și muniții	209
6.3.2. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul activităților ilicite ce pot fi desfășurate cu materiile explozive.....	210
6.4. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul unor infracțiuni contra familiei	211
6.4.1. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunii de rele tratamente aplicate minorului	211
6.5. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunilor de corupție	212
6.6. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul activităților ilicite a căror desfășurare presupune traficul de bunuri peste frontieră	212
6.7. Ascultarea suspectului/inculpatului în cazul infracțiunilor referitoare la traficul de persoane	214

CAPITOLUL V. TACTICA EFECTUĂRII PERCHEZIȚIEI ȘI RIDICAREA DE OBIECTE ȘI ÎNSCRISURI.....	223
1. Noțiunea, importanța și scopul percheziției	223
1.1. Istoricul instituției percheziției	226
1.2. Clasificarea percheziției din punctul de vedere al tacticii criminalistice	228
1.3. Reglementarea actuală a percheziției în Codul de procedură penală intrat în vigoare la 1 februarie 2014. Percheziția în proiectul de Cod de procedură penală din 2.12.2008.....	230
1.4. Dispoziții speciale privind perchezițiile efectuate la o autoritate publică, instituție publică sau alte persoane juridice	232
1.4.1. Percheziția unui vehicul	233
1.4.2. Percheziția informatică și accesul într-un sistem informatic.....	233
2. Pregătirea în vederea efectuării percheziției	234
2.1. Stabilirea scopului	234
2.2. Cunoașterea unor date despre percheziționat.....	235
2.3. Cunoașterea unor date referitoare la locul unde urmează a se efectua percheziția	235
2.4. Aspecte de ordin psihologic privind percheziționatul și pe cei care efectuează percheziția	236
3. Stabilirea participanților la percheziție, asigurarea mijloacelor tehnice necesare, alegerea momentului începerii percheziției și a modalităților de pătrundere în locuința percheziționatului.....	240
3.1. Legalizarea formelor necesare percheziției	243
3.2. Reguli tactice privind efectuarea percheziției.....	243

3.3. Percheziția încăperilor sau a locurilor închise	244
3.4. Cercetarea obiectelor din interiorul încăperilor	245
4. Percheziția sistemelor informatice.....	247
5. Percheziția vehiculelor	254
5.1. Locuri care trebuie cercetate la percheziția vehiculelor.....	256
6. Percheziția corporală.....	257
7. Particularitățile efectuării percheziției în cazul unor genuri de infracțiuni.....	259
7.1. Aspecte specifice privind efectuarea percheziției în cazul infracțiunilor contra vieții	259
7.1.1. Efectuarea percheziției în cazul omorului	260
7.1.2. Efectuarea percheziției în cazul uciderii ori vătămării nou-născutului săvârșită de către mamă.....	261
7.1.3. Particularitățile efectuării percheziției în cazul infracțiunilor de corupție	262
7.2. Particularitățile efectuării percheziției în cazul infracțiunilor contra patrimoniului.....	264
7.2.1. Efectuarea percheziției în cazul infracțiunilor de furt și tâlhărie	264
7.2.2. Efectuarea percheziției în cazul delapidării.....	265
7.2.3. Efectuarea percheziției în cazul înșelăciunii	266
7.2.4. Efectuarea percheziției în cazul distrugerii prin incendiere	266
7.3. Aspecte specifice privind efectuarea percheziției în cazul infracțiunilor privitoare la viața sexuală	267
7.3.1. Efectuarea percheziției în cazul violului.....	268
7.3.2. Efectuarea percheziției în cazul hărțuirii sexuale	268
7.4. Aspecte specifice privind efectuarea percheziției în cazul infracțiunilor comise la regimul armelor, munițiilor și materialelor explozive.....	269
7.5. Reguli tactice de efectuare a percheziției în cazul infracțiunilor de trafic și consum ilicit de droguri.....	270
7.5.1. Droguri descoperite în urma efectuării percheziției de către organele judiciare	273
8. Fixarea rezultatelor percheziției și valorificarea acestora în activitatea de urmărire penală	274
8.1. Fixarea prin fotografiere	275
8.2. Înregistrarea pe bandă videomagnetice.....	276
8.3. Desenul-schiță.....	276
CAPITOLUL VI. ASPECTE CE VIZEAZĂ ELABORAREA VERSIUNILOR DE URMĂRIRE PENALĂ ȘI VERIFICAREA ACESTORA	281
1. Noțiunea și principiile organizării urmăririi penale.....	281
1.1. Aspecte introductive	281
1.2. Principiile organizării urmăririi penale.....	282

Respect pentru oameni și cărți

1.2.1. Principiul individualității.....	282
1.2.2. Principiul dinamismului.....	283
2. Structura și conținutul planului de urmărire penală.....	284
2.1. Structura planului de urmărire penală.....	284
2.1.1. Sub raport tactic.....	284
2.1.2. Momentul elaborării unui plan de anchetă.....	284
2.2. Conținutul planului de urmărire penală.....	285
2.2.1. Formula celor 7 întrebări.....	285
2.2.2. Formula celor patru întrebări.....	285
2.3. Versiunile de urmărire penală. Noțiuni introductive.....	286
2.3.1. Versiunile principale sau generale.....	287
2.3.2. Versiunile secundare.....	288
2.4. Tactica elaborării versiunilor de urmărire penală.....	288
2.4.1. Deținerea de date și informații corespunzătoare cantitativ și calitativ.....	288
2.4.2. Elaborarea versiunilor cu profesionalism.....	289
2.4.3. Folosirea unor forme logice de raționament.....	290
2.4.4. Raționamentul deductiv.....	290
2.4.5. Raționamentul inductiv.....	290
2.4.6. Raționamentul prin analogie.....	291
2.5. Modalități de verificare a versiunilor de urmărire penală.....	292
2.5.1. Forma planului de urmărire penală.....	292
CAPITOLUL VII. CONFRUNTAREA PERSOANELOR ÎN ANCHETA PENALĂ.....	294
1. Noțiunea confruntării.....	294
2. Scopul și importanța confruntării.....	295
3. Pregătirea în vederea efectuării confruntării.....	296
3.1. Studiarea materialelor din dosarul cauzei.....	296
3.2. Cunoașterea persoanelor ce urmează a fi confruntate.....	297
3.3. Ascultarea din nou a persoanelor ce urmează a fi confruntate.....	297
3.4. Stabilirea sarcinilor specifice ale participanților la confruntare.....	298
3.5. Întocmirea planului de confruntare.....	299
4. Efectuarea confruntării propriu-zise.....	299
5. Fixarea rezultatelor confruntării.....	302
CAPITOLUL VIII. TACTICA EFECTUĂRII IDENTIFICĂRII PERSOANELOR ȘI A OBIECTELOR.....	304
1. Aspecte noționale.....	304
2. Elemente tactice privind prezentarea pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor.....	306
3. Aspecte psihologice ale prezentării pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor.....	307

Respectiv	4. Particularități ale prezentării pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor în cazul martorului (părții vătămate) minor	313
	5. Pregătirea prezentării pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor	318
	5.1. Studiarea materialului cauzei.....	318
	5.2. Ascultarea prealabilă a persoanelor care urmează să facă recunoașterea	318
	6. Organizarea prezentării pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor	320
	6.1. Persoana care urmează a fi recunoscută.....	320
	6.2. Prezentarea cadavrelor pentru recunoaștere.....	322
	6.3. Locul în care se va desfășura prezentarea pentru recunoaștere.....	323
	6.4. Condiții de iluminare a locului în care se desfășoară prezentarea pentru recunoaștere	324
	6.5. Stabilirea persoanelor care vor participa la prezentarea pentru recunoaștere.....	324
	7. Particularități tactice privind efectuarea prezentării pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor	325
	7.1. Recunoașterea persoanelor	325
	7.1.1. Recunoașterea persoanelor după semnalmente statice.....	325
	7.1.2. Recunoașterea persoanei după fotografie	327
	7.1.3. Recunoașterea persoanelor după voce și vorbire	327
	7.1.4. Recunoașterea persoanelor după mers	328
	7.1.5. Recunoașterea cadavrelor	328
	8. Fixarea rezultatelor prezentării pentru recunoaștere a persoanelor și cadavrelor	329
CAPITOLUL IX. TACTICA EFECTUĂRII RECONSTITUIRII.....		334
	1. Noțiuni	334
	2. Trăsăturile caracteristice ale reconstituirii	335
	3. Forța probantă a reconstituirii.....	335
	3.1. Aspecte de ordin terminologic.....	336
	4. Scopul și importanța reconstituirii.....	337
	4.1. Scopul reconstituirii	337
	5. Importanța reconstituirii	339
	6. Felurile reconstituirii.....	339
	6.1. Stabilirea posibilității de observare, percepere, memorare sau reproducere a unui fenomen sau fapt.....	339
	6.2. Verificarea condițiilor de audiție.....	340
	6.3. Verificarea condițiilor de vizibilitate	342
	6.4. Verificarea posibilităților de săvârșire a infracțiunii într-un anumit mod (singur sau cu complicitatea cuiva), precum și a verificării dacă în urma unor activități determinate se produc anumite rezultate.....	344
	6.5. Verificarea făptuitorului în ce privește deprinderile profesionale necesare săvârșirii unei fapte oarecare.....	345

Respect pentru oameni și cărți

7. Desfașurarea reconstituirii.....	345
7.1. Pregătirea în vederea efectuării reconstituirii.....	346
7.2. Participanții la reconstituire	347
7.3. Activități la locul reconstituirii	349
7.3.1. Condiții de loc	350
7.3.2. Condiții de timp.....	350
7.3.3. Condiții meteorologice.....	351
7.3.4. Alte condiții.....	351
8. Materializarea rezultatelor reconstituirii	356
8.1. Procesul-verbal de reconstituire.....	357
9. Particularități în efectuarea reconstituirii în cazul diferitelor genuri de infracțiuni	363
9.1. Reconstituirea în cazul infracțiunii de omor	363
9.2. Reconstituirea în cazul infracțiunii de ucidere ori de vătămare a nou-născutului săvârșită de către mamă sau agresiuni asupra fătului.....	363
9.3. Reconstituirea în cazul infracțiunilor contra libertății și integrității sexuale	364
9.4. Reconstituirea în cazul infracțiunilor de ucidere și vătămare corporală din culpă – săvârșite ca urmare a accidentelor rutiere	364
9.5. Reconstituirea în cazul infracțiunilor de furt și tâlhărie	365
9.6. Reconstituirea în cazul infracțiunii de falsificare de bancnote sau alte titluri de valoare	365

**CAPITOLUL X. ASPECTE CE VIZEAZĂ DISPUNEREA CONSTATĂRILOR ȘI A
EXPERTIZELOR CRIMINALISTICE.....**

1. Reglementarea procesual-penală a activității de constatare tehnico-științifică și de expertiză.....	369
1.1. Constatarea criminalistică.....	369
1.2. Expertizele.....	372
1.3. Incompatibilități	373
1.4. Drepturile și obligațiile expertului	373
2. Tipuri de expertiză	374
3. Alte procedee probatorii medico-legale	374
4. Pregătirea în vederea dispunerii constatării sau a expertizei criminalistice	375
5. Reguli tactice ce trebuie aplicate cu ocazia dispunerii constatărilor și a expertizelor criminalistice.....	377
5.1. Stabilirea în mod concret a obiectului constatării ori expertizei criminalistice	377
5.2. Asigurarea calității materialelor și a trasabilității acestora.....	377
5.3. Examinarea separată a materialului în litigiu și a modelelor de comparație	377
5.4. Efectuarea propriu-zisă a expertizelor.....	378

Respect p

5.5. Redactarea raportului de constatare sau de expertiză	379
5.6. Verificarea raportului de expertiză	380

CAPITOLUL XI. REGULI TACTICE PRIVIND CONSTATAREA ÎN FLAGRANT

A UNOR INFRAȚIUNI.....384

1. Aspecte generale referitoare la constatarea în flagrant a unor infracțiuni.....	384
2. Pregătirea în vederea constatării infracțiunii flagrante.....	385
2.1. Aspecte preliminare constatării infracțiunii flagrante	385
2.2. Asigurarea mijloacelor tehnico-materiale necesare	387
2.3. Activitățile ce se întreprind pe parcursul comiterii infracțiunii flagrante.....	387
2.3.1. Factorii de natură obiectivă ai percepției	388
2.3.2. Factorii de natură subiectivă	389
3. Fixarea rezultatelor constatării în flagrant a unor infracțiuni	391

BIBLIOGRAFIE.....393

Capitolul I

Cercetarea la fața locului

1. Noțiuni, caractere, sarcini

1.1. Noțiune

Cercetarea la fața locului este o activitate procedurală desfășurată de organele judiciare cu respectarea regulilor elaborate de tehnica și tactica criminalistică.

Scopul principal al acestei activități este descoperirea, fixarea și ridicarea urmelor create de făptuitor, a mijloacelor și instrumentelor folosite, precum și clarificarea împrejurărilor în care s-a săvârșit o infracțiune ori s-a produs un eveniment cu implicații de natură judiciară. Locul săvârșirii infracțiunii reprezintă sursa cea mai importantă de obținere a unor informații obiective despre faptă, făptuitor și împrejurările în care acesta a acționat și de aceea cercetarea la fața locului contribuie în mod hotărâtor la aflarea adevărului.

Cercetarea la fața locului asigură percepția nemijlocită a ambianței locului comiterii infracțiunii, chiar dacă săvârșirea acesteia nu a fost însoțită de producerea unor modificări materiale, sau deși însoțită de asemenea transformări, acestea au făcut obiectul unor constatări nemijlocite în faza de început a procesului penal (faza de urmărire)¹. Ea oferă organului de urmărire penală sau instanței de judecată (atunci când aceasta din urmă se deplasează la locul săvârșirii infracțiunii) posibilitatea de a-și forma o imagine exactă despre particularitățile acestui loc și împrejurările în care s-a produs fapta sau evenimentul.

Deși Codul de procedură penală nu enumeră cazurile în care se efectuează cercetarea la fața locului, această activitate este obligatorie ori de câte ori modul de operare folosit la săvârșirea infracțiunii este de natură să conducă la apariția unor urme sau mijloace materiale de probă. Așa cum se arată în literatura de specialitate, probele evidențiate cu acest prilej sunt prin natura lor, entități extra-procesuale, însă prin reglementarea lor în cadrul procesului penal, dobândesc caracterul de categorii juridico-penale².

Textul de lege prevede că cercetarea la fața locului se efectuează atunci când este necesar să se facă constatarea directă în scopul determinării sau clarificării unor împrejurări de fapt ce prezintă importanță pentru stabilirea adevărului, precum și ori de câte ori există suspiciuni cu privire la decesul unei persoane. (constatări cu privire la situația locului săvârșirii infracțiunii, să se descopere și să se fixeze urmele infracțiunii, să se stabilească poziția și starea mijloacelor materiale de probă și împrejurările în care infracțiunea a fost săvârșită³)

¹ A. Ciopraga, I. Iacobuță, *Criminalistica*, Ed. Chemarea, Iași 1997, p. 238.

² V. Dongoroz și colaboratorii, *Explicații teoretice ale Codului de procedură penală român, Partea generală*, vol. I, Ed. Academiei Române, București, 1975, p. 293.

³ Art. 192 C. pr. pen.

Cercetarea la fața locului se efectuează atât în cursul urmăririi penale, cât și în faza de judecată. În faza de urmărire penală, se dispune prin ordonanță motivată (rezoluție motivată). În faza de judecată, cercetarea se dispune prin încheiere, după începerea cercetării judecătorești¹ și poate fi efectuată atât de instanța de fond, cât și de instanța care rejudecă cauza după casare.

Așadar, cercetarea la fața locului poate avea un caracter inițial atunci când se efectuează imediat după săvârșirea infracțiunii, sau unul complementar, când are loc în cursul judecății. Dacă se efectuează în cursul judecății, obiectivul prioritar al cercetării este acela de a permite instanței de judecată să perceapă în mod nemijlocit împrejurările în care a acționat făptuitorul, și particularitățile topografice ale locului în care s-a săvârșit infracțiunea. În acest caz este puțin probabilă descoperirea unor probe relevante pentru aflarea adevărului, deoarece locul faptei suferă modificări ca urmare a scurgerii timpului ori a acțiunilor intenționate întreprinse de persoanele interesate, iar urmele se pot degrada din cauza caracterului lor perisabil.

Deși din redactarea textului de lege care reglementează această activitate s-ar putea înțelege că ea trebuie desfășurată doar în cazul în care s-a săvârșit o infracțiune – ceea ce implicit presupune începerea urmăririi penale – cercetarea la fața locului se impune a fi efectuată și în calitate de act premergător, deoarece un număr însemnat de fapte sau evenimente aduse la cunoștința organelor judiciare, nu cad sub incidența legii penale. Or, pentru a constata existența unor astfel de situații, datele din cuprinsul actului de sesizare sunt de cele mai multe ori insuficiente, fiind necesar să se efectueze o serie de acte premergătoare, printre care cercetarea la fața locului este extrem de edificatoare, dacă se are în vedere că urmele și mijloacele materiale de probă descoperite cu acest prilej sunt hotărâtoare pentru elucidarea împrejurărilor în care s-au produs.

Avem în vedere aici cercetarea la fața locului care se efectuează în catastrofe, incendii produse din cauze naturale, sinucideri, vătămări ale integrității corporale provocate prin autolezare, morți suspecte ori a căror cauză este necunoscută, dispariții de la domiciliu etc.

Desfășurând activitățile de investigare criminalistică a locului în care s-au produs astfel de evenimente, organul de urmărire penală are posibilitatea să stabilească dacă există vreuna din situațiile prevăzute de lege, care împiedică începerea urmăririi penale.

Actele încheiate cu acest prilej vor fi înaintate procurorului cu propunere de neîncepere a urmăririi penale². În conformitate cu Noul Cod de procedură penală cercetarea la fața locului cu privire la o faptă prevăzută de legea penală poate fi efectuată numai după începerea urmăririi penale, aceasta efectuându-se *in rem* (cu privire la faptă). Procesul-verbal de cercetare la fața locului, conform art. 198 C. pr. pen., constituie mijloc de proba, iar potrivit art. 100 C. pr. pen. - în cursul

¹ Em. Stancu, *Tratat de criminalistică*, ed. a V-a revăzută și adăugită, Ed. Universul Juridic, București, 2010, p. 358.

² Art. 100 alin. (1) C. pr. pen., art. 198 C. pr. pen., art. 228 pct. (4) C. pr. pen.

Respect pentru oameni și căști

urmării penale, organul de urmărire penală strânge și administrează probe atât în favoarea, cât și în defavoarea suspectului sau inculpatului, din oficiu ori la cerere. În situația în care în urma activității de investigare criminalistică a locului în care s-au comis fapte prevăzute de legea penală, se constată că există vreunul din cazurile prevăzute de lege, care împiedică punerea în mișcare a acțiunii penale se va dispune clasarea. La fel de necesară este această activitate și atunci când trebuie să se stabilească identitatea victimelor în caz de cutremure majore, inundații, catastrofe aeriene, maritime etc.

Necesitatea efectuării cercetării la fața locului în cazul producerii unor evenimente sau fapte care nu constituie infracțiuni, este subliniată și de faptul că ea elucidează o serie de împrejurări care interesează nu numai dreptul penal, ci și alte ramuri ale dreptului, în special dreptul civil. Astfel, prin cercetarea la fața locului se stabilesc inclusiv cauzele care au generat evenimentul, întinderea pagubelor materiale rezultate etc., aspecte care interesează îndeosebi în materia asigurării de bunuri mobile și imobile.

De altfel, însăși denumirea dată de art. 192 C. pr. pen., respectiv de „cercetare la fața locului”, denotă că legiuitorul a avut în vedere posibilitatea efectuării ei și în alte situații decât în cazul săvârșirii de infracțiuni.

De aici decurge și diferența dintre sintagma destul de restrictivă de „loc al săvârșirii infracțiunii”, sintagmă ce a fost exclusă din prevederea ce reglementează cercetarea la fața locului în actualul Cod de procedură penală (consacrată de textul articolului pentru a sublinia obligativitatea acestei activități în cazul săvârșirii de infracțiuni) și cea de „fața locului”, folosită pentru a denumi această activitate procedurală și a desemna că ea se impune a fi efectuată inclusiv pentru a constata inexistența faptelor penale și a elucida împrejurările în care au avut loc.

Afirmația este susținută și de reglementările Codului de procedură civilă care arată că în cazul în care instanța va socoti de trebuință, va putea hotărî ca judecătorul delegat sau întregul complet de judecată să se deplaseze la fața locului pentru a se edifica cu privire la împrejurările de fapt. De asemenea, prezența procurorului este obligatorie când participarea acestuia la judecată este cerută de lege. În aceste cazuri cercetarea la fața locului se va face cu citarea părților în întregul ei sau numai unul dintre magistrați să meargă la fața locului spre a se lămurii asupra unor împrejurări de fapt¹. În asemenea situații, cercetarea la fața locului se va face cu citarea părților.

Cercetarea la fața locului se efectuează în prezența martorilor asistenți, excepând cazurile în care aceasta nu este posibil. Despre motivele care au împiedicat prezența martorilor asistenți la cercetare, se va face mențiune în procesul-verbal încheiat de organul judiciar. În cazul efectuării cercetării la fața locului, în conformitate cu prevederile art. 194 C. pr. pen., organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate dispune prezența medicului legist sau a oricăror persoane a căror prezență o consideră necesară. Consider că această activitate de investigare

¹ Art. 346 alin. (1) C. pr. civ.

criminalistică se recomandă a fi desfășurată în prezența unui martor asistent deoarece prin obligativitatea semnării procesului-verbal de cercetare la fața locului de către persoanele care au participat la această activitate se atestă constatările făcute de organul judiciar, acest fapt reducând considerabil eventualele suspiciuni asupra substituirii probelor descoperite.

Rațiunea pentru care legiuitorul a considerat necesar să asigure prezența martorilor asistenți este dată de faptul că, semnăturile pe care aceștia le depun pe procesul-verbal care consemnează rezultatele acestei activități, precum și pe ambalajele în care sunt introduse urmele și mijloacele materiale de probă ridicate cu acest prilej, constituie o modalitate auxiliară de certificare a constatărilor făcute de organul judiciar, ceea ce reduce considerabil posibilitățile de substituire a probelor descoperite.

Dacă organul de urmărire penală consideră necesar, cercetarea se efectuează în prezența părților. Neprezentarea părților legal înștiințate, nu împiedică efectuarea cercetării. În situația în care suspectul este reținut sau arestat și nu poate fi adus la cercetare, i se aduce la cunoștință că are dreptul să fie reprezentat, iar dacă solicită aceasta, se iau măsuri să i se asigure reprezentarea. În acest fel, suspectul/inculpatul își poate exercita dreptul la apărare pe tot parcursul urmăririi penale.

Dacă cercetarea la fața locului se efectuează de instanța de judecată, aceasta are loc cu citarea părților și în prezența procurorului, când participarea acestuia la judecată este obligatorie.

Ori de câte ori este necesar, organul judiciar care efectuează cercetarea la fața locului poate interzice persoanelor care se află sau vin în perimetrul examinat, să comunice între ele sau cu alte persoane, ori să plece înainte de terminarea cercetării. Organul de urmărire penală sau instanța de judecată poate interzice persoanelor care se află ori care vin la locul unde se efectuează cercetarea să comunice între ele sau cu alte persoane. [art. 192 alin. (2) C. pr. pen.]

În ceea ce privește întinderea perimetrului care trebuie investigat din punct de vedere criminalistic, trebuie arătat că indiferent de terminologia folosită – „fața locului”, „locul faptei”, „locul săvârșirii infracțiunii” – criteriile de delimitare a acestuia sunt întotdeauna aceleași. Dimensiunile acestui perimetru variază de la caz la caz, în raport cu natura faptei sau evenimentului și urmările care s-au produs, particularitățile topografice ale locului în care s-a derulat, mijloacele folosite la săvârșirea infracțiunii etc.

În delimitarea acestui perimetru se au în vedere atât suprafața de teren pe verticală, orizontală și în adâncime, încăperea (încăperile), întinderea de apă la suprafață și în adâncime în care sunt prezente urme și mijloace materiale de probă aflate în legătură causală directă cu fapta ilicită sau evenimentul cercetat, cât și alte locuri în care pot fi descoperite urmările acestora.

După cum rezultă din dispozițiile legii¹, în cazul săvârșirii de infracțiuni, cercetarea la fața locului se efectuează în:

¹ Cod procedură penală, art. 41 alin. (2) art. 30 alin. ultim.

Respect pentru oameni și cărți

- locul unde s-a desfășurat activitatea infracțională în totul sau în parte și/ori
- locul unde s-a produs urmarea acesteia (produs rezultatele acesteia.)

Așadar, sintagma „fața locului” include în aceste cazuri nu numai locul în care s-a desfășurat episodul principal al faptei ilicite, ci și zonele aflate în imediata lui vecinătate, ori alte locuri din care pot fi obținute date referitoare la pregătirea, derularea și urmările infracțiunii.

Se au în vedere inclusiv căile de acces și de retragere a autorului din câmpul infracțional¹, ori locurile în care au fost ascunse (depozitate) obiectele, valorile produs al infracțiunii.

De exemplu, în infracțiunile de omor, prin loc al faptei se înțelege²: locul (locurile) în care a fost descoperit cadavrul sau fragmente din acesta; locul în care a fost suprimată viața victimei ori cel în care a intervenit decesul, precum și locul în care cadavrul a fost dezmembrat, dacă acestea nu coincid; locurile în care autorul a depozitat, abandonat ori ascuns instrumentele sau orice alte mijloace folosite la agresarea victimei ori la îndepărtarea urmelor biologice, îmbrăcămintea, încălțăminte pe care o purta și cu care sau pe care s-au imprimat diverse urme, îndeosebi urme materie (sânge, fire de păr aparținând victimei, fire și fibre textile provenite din îmbrăcămintea acesteia etc.); mijlocul de transport folosit pentru a scăpa de cadavru sau de fragmentele de cadavru; locurile în care se află bunurile, valorile sustrate de la victimă etc.

Competente să efectueze cercetarea la fața locului sunt organele de urmărire penală pe a cărei rază administrativ teritorială s-a săvârșit infracțiunea ori s-a produs evenimentul. În faza de urmărire penală, în raport cu competența materială, ea se efectuează fie de organele de cercetare penală ale poliției, fie de procuror pentru infracțiunile care potrivit legii îi revin în competența obligatorie de cercetare.

Având în vedere marea diversitate a urmelor care pot fi descoperite, în echipa care efectuează cercetarea vor fi cooptați de la caz la caz, experți, specialiști și tehnicieni din diverse domenii de activitate. „O pondere însemnată o dețin specialiștii criminaliști, medicii legiști, precum și tehnicienii conductorii ai câinelui de urmărire”³.

Cercetarea la fața locului poate fi definită ca fiind o activitate procedurală efectuată după criteriile tehnico-tactice criminalistice, care are ca obiect perceperea nemijlocită a locului în care s-a săvârșit o infracțiune ori s-a produs un eveniment cu implicații juridice, evidențierea împrejurărilor în care s-au produs, descoperirea, fixarea, conservarea, ridicarea și interpretarea urmelor și mijloacelor materiale de probă, precizarea stării și poziției

¹ Em. Stancu, *op. cit.*, p. 357-358; V. Bercheșan, *Cercetarea penală - Îndrumar complet de cercetare penală*, Ed. Icar, București 2001, p. 251 și urm.

² C-tin Aionitoaie și colaboratorii, *Tratat de tactică criminalistică*, Ed. Carpați, Craiova, 1992, p. 27 și urm.

³ L. Coman, M. Constantinescu, *Efectuarea cercetării la fața locului*, în „Tratat practic de criminalistică”, vol. I, Ed. Ministerului de Interne, București 1976, p. 421.

Respectiv, **acestora, în vederea stabilirii naturii faptei ori evenimentului, identificării persoanelor și obiectelor care au creat urmele și administrării probelor în procesul judiciar.**

1.2. Caracterele cercetării la fața locului

a) Cercetarea la fața locului are un caracter obligatoriu. Ea se efectuează în toate situațiile în care acțiunile întreprinse de făptuitor au determinat apariția unor modificări materiale în locul în care s-a derulat activitatea ilicită ori s-au produs urmările acesteia. După cum se arată în literatura juridică de specialitate, este de neconceput instrumentarea unor infracțiuni cum sunt omorul, furturile în dauna avutului public și privat, accidente de muncă, de circulație etc., fără efectuarea cercetării la fața locului.

Obligatoritatea efectuării acestei activități este dată de faptul că locul săvârșirii infracțiunii conține cele mai fidele informații despre faptă și făptuitor. Prin cercetarea criminalistică de laborator a urmelor și obiectelor corp delict descoperite în acest loc se obțin probe imediate (nemijlocite, primare) cu un suport științific de necontestat, care servesc la dovedirea existenței sau inexistenței infracțiunii, la identificarea autorilor, a instrumentelor și mijloacelor folosite, precum și la dovedirea vinovăției sau nevinovăției persoanelor față de care s-a început urmărirea penală.

Prin desfășurarea altor activități de urmărire penală, cum ar fi de exemplu ascultarea martorilor oculari, persoanelor vătămate, suspectului/inculpatului, efectuarea reconstituirilor, confruntărilor etc. se obțin date mai mult sau mai puțin obiective despre faptă și făptuitor, a căror valoare probatorie este pusă deseori sub semnul îndoielii. Informațiile furnizate de perceperea nemijlocită a locului săvârșirii infracțiunii constituie punctul de plecare în verificarea și aprecierea forței probante a datelor obținute prin desfășurarea activităților de urmărire penală mai sus-amintite.

Pe de altă parte, fiind prezent în locul faptei, organul de urmărire penală are posibilitatea să obțină de la victimă și martorii oculari, informații „calde” despre acțiunea ilicită și autorul ei, și să verifice condițiile în care aceștia au perceput faptele și împrejurările pe care le relatează.

Aceste date, coroborate cu cele obținute prin interpretarea urmelor la fața locului, servesc la elaborarea celor mai realiste versiuni cu privire la faptă și făptuitor. Alături, devine posibilă chiar reținerea făptuitorului, situație specifică de obicei infracțiunilor flagrante.

Analizată din această perspectivă, cercetarea la fața locului are un caracter obligatoriu numai pentru organul de urmărire penală competent să instrumenteze cauza, în timp ce pentru instanța de judecată are un caracter facultativ.

b) Cercetarea la fața locului este o activitate inițială și urgentă. Atunci când se impune a fi efectuată, ea reprezintă prima activitate care se desfășoară în cadrul urmăririi penale, constituind punctul de plecare în efectuarea investigațiilor și condiționând direcțiile ulterioare ale anchetei.

Respect pentru oameni și cărți

Cercetarea la fața locului este o activitate urgentă, deoarece odată cu scurgerea timpului, locul faptei poate suferi modificări, iar urmele și mijloacele materiale de probă se pot altera sau dispărea, ceea ce ar reduce considerabil șansele descoperirii infracțiunii și autorului ei.

Studiile statistice demonstrează că atunci când cercetarea se efectuează într-un timp scurt (10-15 minute), sunt mai mari șansele de descoperire și examinare a tuturor urmelor infracțiunii, întrucât posibilitățile de dispariție, distrugere sau modificare sunt minime¹. Cu cât timpul scurs de la săvârșirea infracțiunii până la efectuarea cercetării este mai mare, cu atât șansele de descoperire a infracțiunii și făptuitorului sunt mai reduse.

În principiu, cercetarea se efectuează imediat după săvârșirea infracțiunii, odată cu sesizarea organului judiciar, dar sunt și situații în care se face mult mai târziu.

Astfel de situații apar atunci când fapta a fost descoperită cu întârziere, sau când deși descoperită, nu s-a putut stabili de la început locul în care s-a desfășurat episodul principal al infracțiunii (de exemplu nu s-a cunoscut locul în care a fost omorâtă victima).

În aceste cazuri, echipa care efectuează cercetarea trebuie să stabilească modificările apărute ulterior în locul comiterii infracțiunii, și să interpreteze și aprecieze urmele care mai pot fi descoperite, prin prisma acestor modificări.

c) Cercetarea la fața locului este, în principiu, o activitate care nu se poate repeta. Dacă cercetarea a fost defectuos efectuată, sau dacă rezultatele acesteia nu au fost fixate corespunzător, ancheta va fi canalizată pe o pistă greșită, cu consecințe dintre cele mai grave pentru aflarea adevărului.

Repetarea cercetării nu se mai poate face în condițiile inițiale și nu mai poate conduce la rezultatele scontate, întrucât locul faptei suferă modificări inclusiv ca urmare a acțiunilor întreprinse în prima etapă de echipa de cercetare.

Mai mult decât atât, în condițiile în care locul faptei nu a fost sigilat, sau nu au fost luate măsuri adecvate pentru paza și conservarea aspectului său inițial, valoarea probatorie a eventualelor urme și mijloace materiale de probă care ar putea fi descoperite la repetarea cercetării, va fi îndoielnică, existând întotdeauna suspiciuni cu privire la proveniența lor.

În literatura de specialitate² se discută de posibilitatea repetării – în mod excepțional – a acestei activități, în următoarele situații:

- când cercetarea inițială s-a efectuat în condiții meteorologice și de lumină improprie și

- când perimetrul investigat din punct de vedere criminalistic nu a fost corect delimitat, fiind scăpate din vedere suprafețe de teren, încăperi, căi de acces sau de părăsire a locului faptei etc. în care puteau fi descoperite urme și mijloace materiale de probă.

¹ L. Coman, M. Constantinescu, *op. cit.*, p. 424.

² A se vedea Colectiv, *Tratat de tactică criminalistică*, *op. cit.*, p. 30.